

Аналітична записка
з питань порівняльного законодавства щодо планування,
організації та здійснення гастрольної діяльності
у Франції, Канаді та США*

Анотація. В Аналітичній записці викладено результати дослідження щодо законодавчого регулювання гастрольної діяльності у Франції, Канаді та США. Акцентовано увагу на особливостях нормативного регламентування процедур планування, організації, ліцензування, оподаткування гастрольних заходів, а також захисту авторських прав, забезпечення безпеки і здійснення державного контролю.

В Аналітичній записці не надається порівняльний аналіз із українським законодавством. Автором звернення визначена потреба в зарубіжному досвіді.

Вступ. Гастрольна діяльність в Україні є складовою державної культурної політики, одним із потужних чинників формування позитивного іміджу України, просування та популяризації української культури у світі, а також джерелом наповнення державного бюджету.

У державах Європейського регіону та США, як правило, організація концертно-гастрольної діяльності відбувається за допомогою розвиненої індустрії музичного маркетингу та менеджменту, тобто розгалуженої системи промоції артиста, композитора або художнього колективу за підтримки міжнародних музичних організацій (Міжнародна музична рада (IMC)¹, Міжнародна федерація музикантів (FIM)², Міжнародне товариство музичної освіти (ISME)³, Міжнародна асоціація музичних інформаційних центрів (IAMIC)⁴, Міжнародна спілка сучасної музики (ISCM)⁵ та інші). Не менш важливою є практика захисту національного культурного продукту та загалом внутрішнього ринку видовищних заходів, сутність якої полягає передусім у встановленні гастрольного збору для іноземних виконавців⁶. Окрім того, у цій сфері діє низка норм цивільного (договірного), податкового, міграційного законодавства, авторського права, а також щодо дотримання заходів безпеки і захисту суспільної моралі при організації та проведенні гастролей.

В Україні також поступово запроваджуються нові підходи щодо гастрольної діяльності, сутність яких полягає у відході від державної монополізації та цензури ринку видовищних (гастрольних) заходів. Нині значна їх частка організовується на комерційній основі відповідними суб'єктами підприємництва. Законодавством у сфері організації та проведення гастрольних

¹ International Music Council (IMC). URL: <https://www.imc-cim.org/>

² International Federation of Musicians (FIM). URL: <https://www.fim-musicians.org/about-fim/history/>

³ International Society for Music Education (ISME). URL: <https://www.isme.org/about>

⁴ International Association of Music Information Centers (IAMIC). URL: <https://www.iamic.net/about-iamic>

⁵ International Union of Contemporary Music (ISCM). URL: <https://iscm.org/>

⁶ Моїсеєва Т. У світі так: приїжджай, плати і співай. Чому іноземні виконавці не дотримуються цих правил в Україні. URL: <https://ukurier.gov.ua/uk/articles/u-sviti-tak-priyizhdzhaj-plati-i-spivaj/>

заходів є норми Цивільного кодексу України, закони України «Про культуру»⁷, «Про гастрольні заходи в Україні»⁸, «Про авторське право та суміжні права»⁹, «Про рекламу»¹⁰, а також постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Порядку організації та проведення гастрольних заходів» від 15 січня 2004 року № 35¹¹. Відповідно до пункту 3 зазначеної постанови, гастрольні заходи проводяться організаторами на підставі договорів, укладених згідно з Законом «Про гастрольні заходи в Україні» з гастролерами, власниками сценічних майданчиків та іншими підприємствами, установами та організаціями. Однак, за оцінками фахівців не затверджено ні типової форми такого договору, ні його суттєвих умов, відсутня навіть єдина назва для такого договору¹².

Зважаючи на те, що більшість нормативно-правових актів у сфері організації та проведення гастрольних заходів прийнято понад двадцять років тому, наявне законодавче забезпечення державної культурної політики у цій сфері є здебільшого декларативним, вирізняється маленькою змістовністю і вирішує низку питань лише фрагментарно, оскільки не містять чітко визначених прав та обов'язків для всіх учасників правовідносин¹³. Перш за все, таке твердження стосується узагальненості та розмитості відповідальності держави, необхідності перегляду диференціації податкових ставок та зборів на проведення гастрольних заходів, упорядкування обліку гастрольних заходів задля отримання достовірної інформації щодо масштабів і рентабельності гастрольної діяльності як в межах держави, так і за кордоном.

Основна частина.

Канада. У положеннях федерального законодавства про авторське право¹⁴ визначено, що власник авторських прав має виключне право на музичний твір, а саме: його відтворення, поширення та виконання. Авторське право діє для композитора (творця) за життя та протягом 70 років після його смерті, а для виконавця – протягом 50 років за певних умов і винятків. Авторське право стосовно музичного твору може означати дві речі – авторське право у випадку звукозапису та авторське право у випадку виконання виконавцем. Ці права автоматично надаються в момент створення оригінальної композиції або запису

⁷ Про культуру : Закон України від 14.12.2010 р. № 2778-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2778-17#Text>

⁸ Про гастрольні заходи в Україні : Закон України від 10.07.2003 р. №1115-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1115-15#Text>

⁹ Про авторське право і суміжні права : Закон України від 01.12.2022 р. № 2811-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2811-20#n855>

¹⁰ Про рекламу. Закон України від 03.07.1996 р. № 270/96-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/270/96-%D0%B2%D1%80>

¹¹ Про затвердження Порядку організації та проведення гастрольних заходів : Постанова Кабінету Міністрів України від 15.01.2004 р. № 35. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/35-2004-%D0%BF#Text>

¹² Симонян В. П. Щодо поняття концертного договору. URL: <https://journals.indexcopernicus.com/api/file/viewByFileId/461819.pdf>

¹³ Костюкова А. О. Господарсько-правове регулювання театральнo-концертної діяльності : дис. ... к.ю.н. 12.00.04 – господарське право; господарське-процесуальне право. Національний університет «Одеська юридична академія». Одеса, 2020. URL: <https://dspace.onua.edu.ua/items/41d642cf-63ac-4a9e-b870-1397fea9f146>

¹⁴ Is It Legal To Record And Share A Concert In Canada? URL: <https://advocatedaily.com/concert-in-canada/>
Music law in Canada: Royalties, Copyrights, Licensing & More. URL: <https://www.lexpert.ca/legal-faq/music-law-in-canada-royalties-copyrights-licensing-more/376908>

чи виконання. Якщо мова йде про композитора, то це стосується як тексту пісні, так і її поєднання з музикою.

Відповідно до положень Закону України «Про авторське право»¹⁵ автор звукозапису має авторське право на свій звукозапис (композицію або пісню), що дає йому право опублікувати композицію або пісню вперше, відтворювати звукозапис у будь-якій матеріальній формі та «здавати в оренду». Зокрема, право власника авторського права «здавати в оренду» свою композицію або пісню відбувається в основному шляхом підписання договору між власником авторського права на твір і виконавцем або виробником звукозаписів (зазначені суб'єкти стають власниками авторських прав на таке виконання або звукозапис). Такий договір інакше називають «договором переуступки» чи видавничим договором. Виконавець може також укласти письмовий договір з видавцем щодо трансляції його виступу, запису чи ретрансляції. Договір вважається чинним, якщо погоджений усіма сторонами, правоздатними укладати договори, та містить обов'язкові елементи контракту (пропозиція, прийняття і розгляд, засоби правового захисту).

Відповідно до положень статей 15, 19 цього ж Закону виконавець має авторське право на своє виконання, зокрема якщо звукозапис опубліковано, то виконавець і автор твору мають право отримати справедливу винагороду за його публічне виконання або оприлюднення, а також за повторну передачу в оренду звукозапису такого виконання. Таке право також поширюватиметься на виступи за межами Канади, але в державах, які є членами Світової організації торгівлі (СОТ). Виконавцю надаються й моральні права відповідно до Закону. Тобто право бути асоційованим з виконанням у живому виконанні або зафіксованим у звукозаписі. Окрім того, виконавці мають інші права і обов'язки, зокрема: право на винагороду (якщо звукозапис опубліковано або оприлюднено чи публічно виконується); обов'язок сплачувати гонорари (роялті) власнику авторських прав оригінальної пісні чи композиції (композитору, його видавцю чи звукозаписній компанії), коли вони виконують її публічно або з метою отримання прибутку. Але в той же час виконавець має право отримувати власний гонорар, коли його виконання публічно виконується іншими особами або публічно поширюється.

Адвокацію та промоушн канадських виконавців здійснює Канадська незалежна музична асоціація (далі – СІМА)¹⁶ – некомерційна національна торгова асоціація, яка представляє англomовний сектор музичної індустрії, що належить Канаді. Членами СІМА є канадські компанії та представники канадських компаній, які займаються всіма аспектами музичної, звукозаписувальної та пов'язаної з музикою індустрії. Це виключно малі суб'єкти господарювання, до яких належать: продюсери звукозапису, студії звукозапису, музичні видавці, менеджери, агенти, власники музичного контенту, художники, автори пісень, ліцензіари, дистриб'ютори, продюсери та режисери музичних відео, студії звукозапису, інші особи, які професійно займаються

¹⁵ Copyright Act (R.S.C., 1985, C-42). Justice Laws Website. URL: <https://laws-lois.justice.gc.ca/eng/acts/C-42/Index.html>

¹⁶ Canadian Independent Music Association. WHAT WE DO AND HOW WE DO IT. URL: <https://cimamusic.ca/about-us/what-we-do>

звукозаписом. СІМА розробляє і впроваджує політику, а також надає відповідні послуги, що є підтримкою для канадської незалежної музичної і звукозаписної індустрії. Також СІМА проводить важливі маркетингові дослідження у галузі канадської музичної індустрії, представляє своїх членів на публічних форумах, у Раді з авторських прав, співпрацює з регіональними асоціаціями музичної індустрії та афілійованими організаціями музичного бізнесу в Канаді.

СІМА також сприяє просуванню канадської незалежної музики на міжнародних ринках шляхом укладання експортних угод між її членами та міжнародними дистриб'юторами, агентами і покупцями.

Для організації і проведення видовищних заходів іноземних виконавців існують відмінні правила. Відповідно до положень Розділу 186(g) Правил імміграції та захисту біженців¹⁷ іноземний виконавець, який виступає індивідуально або у складі групи в мистецькій постановці, а також основний допоміжний персонал такого виконавця чи групи, можуть працювати у Канаді без дозволу на роботу, якщо вони є частиною іноземної продукції чи групи, є запрошеними артистами в канадській постановці чи групі, виконують обмежену за часом участь (означає, що таке перебування триватиме два тижні або менше, однак, можливо, й більше) і не перебувають у трудових відносинах (укладений контракт про надання послуг на регулярній основі) з організацією, яка веде бізнес у Канаді.

Оформлення дозволу на роботу не потребують також музиканти, які працюють у рамках Програми культурного обміну між Канадською федерацією музикантів (CFM) і Американською федерацією музикантів (AFM), якщо вони є громадянами США та членами AFM. Для в'їзду вони повинні мати лист від CFM, який ідентифікує їх як учасників Програми культурного обміну і вказує на те, що вони можуть працювати в Канаді за умови відповідності загальним вимогам тимчасового проживання в Канаді.

Водночас, отримати дозвіл на роботу перед в'їздом до Канади повинні: іноземні виконавці, які виступають індивідуально або у складі групи, а також основний допоміжний персонал такого виконавця чи групи в канадських театральних постановках, шоу чи цирках; особи, які займаються створенням фільмів, теле-, інтернет- та радіопередач; виконавці родео або інших шоу (наприклад, родео-клоуни, диктори, спеціалісти з верхової їзди, трюкові вершники, «виконавці на половину дня» та інші артисти, що спеціалізуються на виставах); виконавці, які перебувають у трудових відносинах з організацією, що веде бізнес у Канаді.

Відповідно до Закону «Про авторське право» ліцензуванням концертної діяльності, а також збором роялті, як правило, займаються уповноважені відповідні музичні колективні товариства, наприклад: Товариство композиторів, авторів і музичних видавців Канади (SOCAN), Організація прав музикантів Канади (MROC), Re:Sound¹⁸ тощо. Передбачається, що поділ гонорару при зборі

¹⁷ Immigration and Refugee Protection Regulations (SOR/2002-227). URL: <https://laws-lois.justice.gc.ca/eng/regulations/sor-2002-227/>

¹⁸ FUNDING ORGANIZATIONS AND LICENSING AGENCIES. URL: <https://cimamusic.ca/advocacy/canadas-independent-music-industry/funding-organizations-and-licensing-agencies>

такими музичними колективами розподіляється таким чином, що автор і виконавець мають право на 50 % відповідно.

У більшості випадків якщо музика виконується наживо або відтворюється попередньо записана композиція у зв'язку з певною діяльністю у «просторі» (закрите приміщенні або відкритий майданчик), відповідний виконавець (колектив) зобов'язаний отримати ліцензію на публічне виконання від відповідного музичного товариства на кшталт SOCAN, Re:Sound. Якщо немає такого «простору», то особа або організація, відповідальна за «встановлення шоу», також зобов'язана отримати необхідні ліцензії. Такі товариства як SOCAN і Re:Sound керують різними наборами прав, які стосуються таких ситуацій. Зокрема SOCAN керує правом на публічне виконання музичних композицій (на користь композиторів і видавців), а Re:Sound – правом на публічне виконання звукозаписів (на користь виконавців і творців)¹⁹.

SOCAN пропонує різноманітні тарифи, що застосовуються до виконання та використання музики. До прикладу, тариф 3.A поширюється на такі місця як кабаре, кафе, клуби, коктейль-бари, їдальні, ресторани, таверни тощо. Об'єкти, про які йдеться, повинні сплачувати SOCAN ліцензійний збір, що вноситься щорічно у розмірі 3 % від «компенсації за розваги», сплаченої за рік, на який поширюється ліцензія. «Компенсація за розваги» означає винагороду, отриману виконавцями, але не включає витрати на такі речі, як постановка, освітлювальне обладнання, костюми тощо. Тариф 3.B охоплює використання записаної музики як невід'ємного компонента живого розважального виступу в одному з вищезазначених просторів (попередньо записаний музичний супровід, який використовує співак, записи, використані діджеєм у супроводі танцюристів). Річна плата за ліцензію розраховується на основі сплаченої «компенсації за розваги» – у цьому випадку це 2 % компенсації за розваги. Тариф 3.C охоплює використання записаної музики у спеціалізованих «клубах розваг», але плата розраховується по-іншому – денна ставка, помножена на кількість місць клубу.

Податкове законодавство Канади для артистів-нерезидентів встановлює правила дещо відмінні від тих правил, що встановлені для платників податку-резидентів. Нерезидент зобов'язаний сплатити податок на доходи в Канаді тільки в тій мірі, в якій дохід був отриманий безпосередньо з джерел у Канаді. Наприклад, іноземний музикант, який виступає в Канаді, зобов'язаний сплатити податок лише з доходу, отриманого в Канаді. Нерезидент також зобов'язаний звітувати про будь-який дохід від роялті. При цьому враховується яким чином він класифікований виконавець: як незалежний підрядник чи найманий працівник. У першому випадку такий виконавець відповідатиме за звітування про всі види доходів, отриманих від будь-яких виступів в Канаді. Крім того, він матиме право на вирахування всіх обґрунтованих витрат, понесених у зв'язку з отриманням доходу в Канаді, але не пов'язаних із цим особистих витрат чи витрат на проживання. У свою чергу, виконавець, класифікований як найманий працівник, зобов'язаний звітувати про всі винагороди, гонорари та бонуси,

¹⁹ Licenses for Public Performance of Music at «Live Events» in Canada. URL: <https://www.entertainmentmedialawsignal.com/licenses-for-public-performance-of-music-at-live-events-in-canada/>

отримані за його послуги. Відрахуванню підлягають лише певні витрати, дозволені податковим законодавством, наприклад особисті витрати на відрядження для роботи та придбання музичних інструментів, необхідних для виступу в Канаді²⁰.

Відповідно до положень Закону «Про податок на прибуток»²¹ обов'язковою є подання податкової декларації про доходи, отримані в Канаді. Неподання зазначеної декларації тягне накладання грошових штрафів або кримінальне переслідування.

Відповідно до двосторонніх податкових конвенцій або угод Канади з іншими державами про уникнення подвійного оподаткування іноземні виконавці не отримують пільгового оподаткування. Податок, що утримується, становить 15% від валової суми доходу і є обов'язковим. Єдиним винятком із цього правила є канадсько-американська податкова угода, що передбачає пільги для музикантів-резидентів США, які заробляють менше 15000 доларів США за календарний рік (включно з відшкодуванням витрат) від діяльності в Канаді. Нерезиденти зобов'язані подавати канадську податкову декларацію для розрахунку своїх податкових зобов'язань або відшкодування (згідно з канадсько-американською податковою угодою) сум податку, утриманого з джерела доходу.

Варто також відмітити, що в кожній провінції податкове законодавство відрізняється. До прикладу, податок із продажу не є фіксованою ставкою, яка застосовується до всіх рахунків-фактур на продаж квитків на видовищний захід, але змінюватиметься залежно від провінції, у якій проводиться подія²².

Під час проведення гастрольних заходів задля дотримання безпеки діють законодавчі положення федерального, провінційного та територіального рівнів, відповідно до яких встановлені певні обмеження. До прикладу, відповідно до норм Кримінального кодексу забороняються такі дії: пропаганда ненависті, тероризм, наклеп, порада щодо самогубства, лжесвідчення, шахрайство. Дії, пов'язані з різного роду формами мовлення, кваліфікуються як правопорушення: проти громадського порядку; пов'язані з неправдою; проти особистості та репутації; проти здійснення закону та правосуддя; пов'язані з громадською мораллю тощо. В основному такі положення містяться у Кримінальному кодексі Канади.

США. В законодавстві відсутній спеціальний закон, що регулює відносини у сфері гастрольної діяльності, а також терміни: «гастрольна діяльність», «гастрольні заходи», «організатор гастрольних заходів». Регулювання відносин у сфері гастрольної діяльності здійснюється нормами конституційного, цивільного, трудового, господарського, податкового законодавства, а також нормами законодавства про захист авторських прав.

²⁰ Taxation Of Non-Resident Musicians: Canadian Tax Lawyer's Guide. URL: <https://taxpage.com/articles-and-tips/taxation-of-non-resident-musicians-canadian-tax-lawyers-guide/>

²¹ Income Tax Act (R.S.C., 1985, c. 1 (5th Supp.)). URL: <https://laws-lois.justice.gc.ca/eng/acts/I-3.3/index.html>

²² Setting up sales tax — Canada. URL: https://help.zoho.com/portal/en/kb/backstage/user-guide/setting-up-tax/setting-up-sales-tax-canada/articles/setting-up-sales-tax-canada#Enable_sales_tax_for_your_portal

Canada: Performing In Canada: What You Need To Know About Tax Refunds by Aaron Schechter, CPA, CA and Jeffrey Steinberg. URL: <https://www.mondaq.com/canada/income-tax/574540/performing-in-canada-what-you-need-to-know-about-tax-refunds>

В законодавстві застосовуються такі терміни: «*оператор або промоутер концертного майданчика, театральний продюсер або оператор організації живого виконавського мистецтва*» – фізична або юридична особа (діє з метою отримання прибутку; є неприбутковою організацією; перебуває у державній власності або є корпорацією, товариством з обмеженою відповідальністю або партнерством чи функціонує як індивідуальне підприємництво), основним видом діяльності якої є організація, просування, виробництво, управління або проведення концертів, комедійних шоу, театральних постановок або інших заходів за участю артистів-виконавців *наживо*²³; «*суб'єкт індустрії розваг*» – суб'єкт, який створює, виробляє, просуває або розповсюджує розважальний твір, призначений для слухання, читання, перегляду або іншого сприйняття аудиторією; «*a work of entertainment intended*» (з англ.: розважальний продукт або продукт розважального характеру) включає: театральні постановки, кінофільми, радіопередачі, телевізійні передачі, подкасти, вебпередачі, інші звукові або візуальні записи, музику або танці; книги та інші опубліковані матеріали; інші види розважальної діяльності, визначені органом, відповідальним за національну безпеку²⁴. Контроль за дотриманням правил продажу квитків відповідно до федерального закону покладається, зокрема, на Федеральну торгову комісію²⁵ і генеральних прокурорів штатів²⁶.

Регулювання відносин у сфері розважальної діяльності, включно з гастрольною діяльністю, на федеральному рівні спрямоване на захист суспільних інтересів: охорона громадського порядку і громадської безпеки; захист споживачів та одержувачів послуг, третіх осіб, які не беруть участі у розважальних заходах; захист навколишнього середовища тощо. Законом «Про кращий нагляд за вторинними продажами та підзвітність у продажу квитків на концерти»²⁷ встановлюються федеральні правила прозорості первинного та вторинного продажу квитків на розважальні заходи. Зокрема щодо: зобов'язання продавців квитків надавати покупцям певну інформацію, у тому числі про додаткові збори та відшкодування; заборони первинному продавцю квитків обмежувати можливість покупця у перепродажі квитків; заборони певних видів вторинного продажу квитків працівникам організацій, які займаються організацією, просуванням, проведенням або продажем квитків на розважальні заходи; заборони вторинного продажу квитка на одне й те саме місце кільком особам одночасно тощо.

²³ 15 USC 9009a: Grants for shuttered venue operators. URL: <https://uscode.house.gov/view.xhtml?req=artist&f=treesort&fq=true&num=6&hl=true&edition=prelim&granuleId=USC-prelim-title15-section9009a>

²⁴ 50 USC 3332: Guidance and reporting requirement regarding the interactions between the intelligence community and entertainment industry. URL: <https://uscode.house.gov/view.xhtml?req=entertainment+activities&f=treesort&fq=true&num=80&hl=true&edition=prelim&granuleId=USC-prelim-title50-section3332>

²⁵ Federal Trade Commission. URL: <https://www.ftc.gov/about-ftc/mission>

²⁶ 15 USC 45c: Unfair and deceptive acts and practices relating to circumvention of ticket access control measures. URL: <https://uscode.house.gov/view.xhtml?path=/prelim@title15/chapter2&edition=prelim>

²⁷ S.1850 - Better Oversight of Secondary Sales and Accountability in Concert Ticketing Act of 2019. URL: <https://www.congress.gov/bill/116th-congress/senate-bill/1850/text?r=1>

Вимоги законодавства штатів не суперечать федеральному закону і не перешкоджають виконанню федеральних вимог, але можуть встановлювати додаткові вимоги, пов'язані із особливостями захисту навколишнього середовища певної місцевості. До прикладу, у штаті Арканзас відповідно до Закону «Про захист прав споживачів перепродажу»²⁸ органам місцевої влади заборонено приймати рішення, які забороняють продаж або перепродаж квитків для входу на розважальний захід за будь-якою ціною або передбачають стягнення будь-якої плати у зв'язку з цим продажем або перепродажем. У штаті Мен відповідно до Закону «Про забезпечення захисту прав споживачів від перепродажу квитків»²⁹ фізичні та юридичні особи, які замаються перепродажем квитків на розважальні заходи, зобов'язані на вимогу покупця відшкодувати суму, сплачену покупцем за квиток у разі: скасування розважального заходу; не прийняття квитка організацією, яка проводить розважальний захід у зв'язку з його підробленням, або якщо він не відповідає вимогам, встановленим цією організацією; анулювання квитка організацією, яка проводить розважальний захід, з будь-якої причини або коли особа, яка придбала квиток, не отримала його вчасно, щоб відвідати розважальний захід. У штаті Оклахома відповідно до Закону «Про захист прав споживачів»³⁰ заборонено використання або продаж програмного забезпечення для ухилення від заходів безпеки на вебсайті продавця квитків.

Діяльність з організації розважальних заходів в США передбачає отримання різних видів ліцензій на федеральному та місцевому рівнях, що залежить від: організаційно-правової форми організатора розважального заходу (фізична або юридична особа) – ліцензія на певний вид діяльності; виду розважального заходу (ліцензії на проведення: концерту; спеціальної події; циркової вистави; театральної вистави; виконання музики; розповсюдження фонозаписів тощо); місця проведення і форми організації проведення розважального заходу (ліцензія на місце проведення: у закритому приміщенні, на відкритих майданчиках). Також передбачено отримання санітарної ліцензії (на продаж напоїв, їжі, товарів тощо); ліцензії на шум (використання фєрверків тощо).

Важливо зазначити, що законодавче регулювання діяльності, пов'язаної із проведеннями розважальних заходів, на федеральному рівні спрямовано на захист вітчизняних виробників розважальних програм від іноземної конкуренції. Для нерезидента, який прагне в'їхати до США з метою виступу в якості артиста індивідуально чи у складі групи, або який є невід'ємною частиною виступу такої групи за комерційною чи некомерційною програмою, то законодавством

²⁸ Event Ticketing and Resale Consumer Protection Act. URL: https://custom.statenet.com/public/resources.cgi?mode=show_text&id=ID:bill:AR2023000H1650&verid=AR2023000H1650_20230316_0_I&

²⁹ An Act to Ensure Consumer Protection from Resale Ticket Vendors. URL: https://custom.statenet.com/public/resources.cgi?mode=show_text&id=ID:bill:ME2023000H446&verid=ME2023000H446_20230216_0_I&

³⁰ An Act relating to consumer protection. URL: https://custom.statenet.com/public/resources.cgi?mode=show_text&id=ID:bill:OK2023000S650&verid=OK2023000S650_20230206_0_I&

встановлені достатньо жорсткі вимоги. Зокрема іноземний артист має відповідати таким критеріям прийнятності: бути всесвітньо відомим артистом або артистом, який володіє «надзвичайними здібностями»; бути у складі міжнародно визнаної розважальної групи (окрім артистів цирку, у тому числі основного допоміжного персоналу цирку, для яких допускається приєднання до цирку, визнаному в США на національному рівні, а також певних національно відомих розважальних груп, які були визнані на національному рівні як видатні протягом тривалого часу); брати участь як окремий виконавець або у складі розважальної групи у програмі взаємного обміну; бути частиною унікальної культурної програми³¹. Відповідний дозвіл (віза) для іноземного артиста, іноземної розважальної групи, а також основного допоміжного персоналу такого артиста (групи) видається Службою громадянства та імміграції США (з англ.: United States Citizenship and Immigration Services, USCIS)³², яка підпорядкована Міністерству внутрішньої безпеки США³³, після ретельної перевірки відповідності, критеріям прийнятності таких осіб, визначеним федеральним законом, у тому числі пов'язаним з національною безпекою (наприклад, відповідно до федерального законодавства США не видається віза іноземцю, який є громадянином держави, яка є державою-спонсором міжнародного тероризму³⁴).

Податкові відрахування застосовуються на федеральному рівні до всіх суб'єктів господарювання, які отримують дохід, а сума ставок залежить від розміру доходу (із збільшенням доходу сума ставок відрахувань зростає). Кожен штат має свою систему оподаткування. Існують різні податкові пільги та відрахування для організаторів розважальних заходів, які можуть відрізнятися в штатах і залежать від організаційно-правової форми таких організаторів (наприклад, некомерційні організації звільняються від податку). Для підтримки поточної діяльності організаторам розважальних заходів можуть надаватися гранти. Наприклад, відповідно до Закону «Про нові кредитні можливості у сфері розваг для надання допомоги та забезпечення економічної стабільності» (ENCORES)³⁵ запроваджено програму грантів (не включаються до валового доходу одержувача), що надає екстрену допомогу відповідним закладам, які постраждали від COVID-19 (наприклад, на покриття орендних зобов'язань, комунальних послуг, витрат на захист працівників, придбання обладнання, рекламу тощо³⁶). Податковий кодекс передбачає відрахування з більшості видів

³¹ 8 USC 1184: Admission of nonimmigrants. URL: <https://uscode.house.gov/view.xhtml?req=entertainment+activities&f=treesort&fq=true&num=6&hl=true&edition=prelim&granuleId=USC-prelim-title8-section1184>

³² U.S. Citizenship and Immigration Services. URL: <https://www.uscis.gov/about-us/mission-and-core-values/what-we-do>

³³ U.S. Department of Homeland Security. URL: <https://www.dhs.gov/operational-and-support-components>

³⁴ 8 USC 1184: Admission of nonimmigrants. URL: <https://uscode.house.gov/view.xhtml?req=entertainment+activities&f=treesort&fq=true&num=6&hl=true&edition=prelim&granuleId=USC-prelim-title8-section1184>

³⁵ H.R.7735 - ENCORES Act. URL: <https://www.congress.gov/bill/116th-congress/house-bill/7735/text?s=8&r=4&q=%7B%22search%22%3A%5B%22concerts%22%5D%7D>

³⁶ 15 USC 9009a: Grants for shuttered venue operators. URL: <https://uscode.house.gov/view.xhtml?req=artist&f=treesort&fq=true&num=6&hl=true&edition=prelim&granuleId=USC-prelim-title15-section9009a>

валового доходу нерезидентів суму податку у розмірі 30 %³⁷. Для уникнення подвійного оподаткування для нерезидентів, які надають незалежні послуги, законодавством передбачена можливість подання запиту на знижену ставку відрахування податку через CWA (Центральна угода про відрахування податків³⁸). Іноземні юридичні особи, діяльність яких у сфері розваг не пов'язана з отриманням прибутку, звільняються від оподаткування.

Планування розважальних заходів є ключовим аспектом для їх проведення. План розважального заходу містить необхідну інформацію, яка дозволяє прийняти відповідні управлінські рішення щодо заходів безпеки захисту громадського порядку, отримати відповідні дозволи і податкові пільги тощо. Наприклад, у штаті Каліфорнія відповідно до Закону «Про безпеку в місцях масового скупчення людей на концертах і фестивалях»³⁹ органи державної влади з метою захисту громадського порядку зобов'язані затверджувати план заходів перед тим, як організатор проведе розважальний захід.

Кодекс безпеки життя Національної протипожежної асоціації⁴⁰ встановлює стандарти щодо безпеки в місцях масового скупчення людей, зокрема: передбачає наявність принаймні одного менеджера в місцях масового скупчення людей на кожні двісті п'ятдесят осіб; встановлює вимоги до щільності в місцях масового скупчення людей, яка не повинна перевищувати одну особу на кожні сім квадратних футів (приблизно 2,6 фута на 2,6 фута) у приміщеннях площею понад десять тисяч квадратних футів; встановлює вимоги доступу до виходів, що повинні бути розподілені по периметру простору, та мають вмещувати всю глядацьку аудиторію; забороняє місця для сидіння на фестивалі, окрім місць сидіння на газоні; передбачає вимоги до щільності місць для сидіння на газоні; передбачає детальний опис заходів безпеки у разі невідкладної медичної допомоги, внаслідок стихійного лиха та інших можливих надзвичайних ситуацій.

Варто особливо констатувати увагу на тому, що в США заборонено використання екзотичних або диких тварин у виставах⁴¹.

Цікаво, що оркестру, якій перебуває на службі Федерального уряду, не заборонено давати концерти на території Капітолію Сполучених Штатів Америки у часи, які не заважатимуть Конгресу та дозволені архітектором Капітолію (Architect of the Capitol – назва відомства, відповідального за утримання та обслуговування Капітолійського кампусу)⁴².

³⁷ 26 USC 1441: Withholding of tax on nonresident aliens. URL: <https://uscode.house.gov/view.xhtml?req=granuleid:USC-prelim-title26-section1441&num=0&edition=prelim>

³⁸ Central Withholding Agreements. URL: <https://www.irs.gov/individuals/international-taxpayers/central-withholding-agreements>

³⁹ AB 2681, Bloom. The California Concert and Festival Crowd Safety Act. URL: <https://legiscan.com/CA/text/AB2681/id/2607178>

⁴⁰ NFPA 101 Life Safety Code 2021. URL: <https://efaidnbmnmbpcajpcglclefindmkaj/https://content.civicplus.com/api/assets/4a9e120a-7362-4fbb-8d69-73362399fda8>

⁴¹ H.R.1759 - Traveling Exotic Animal and Public Safety Protection Act. URL: <https://www.congress.gov/bill/115th-congress/house-bill/1759/text>

⁴² 40 USC 5107: Concerts on grounds. URL: <https://uscode.house.gov/view.xhtml?req=granuleid:USC-prelim-title40-section5107&num=0&edition=prelim>

Франція. Основні принципи регулювання відносин у сфері виконавського мистецтва визначені Кодексом законів про працю⁴³ (далі – Кодекс). Згідно з Кодексом «виконавське мистецтво» – господарська діяльність, яка забезпечує фізичну присутність принаймні одного виконавця, який отримує винагороду під час публічного виконання інтелектуального твору⁴⁴; «підприємець у сфері виконавського мистецтва» – будь-яка особа, яка самостійно або за контрактами з іншими підприємцями у сфері виконавського мистецтва управляє майданчиками для публічних виступів, виробляє чи транслює твори виконавського мистецтва з метою отримання прибутку або безоплатно⁴⁵. У сфері виконавського мистецтва застосовуються також інші нормативно-правові акти, зокрема: Загальний податковий кодекс⁴⁶, Кодекс відносин між громадськістю та адміністрацією⁴⁷, Загальний кодекс місцевих і регіональних органів влади⁴⁸, низка інших актів, розроблених на виконання відповідних положень Кодексу, а також Національний колективний договір для компаній у приватному секторі виконавських мистецтв⁴⁹ (далі – Колективний договір), укладений між організаціями роботодавців та профспілковими організаціями працівників у відповідній сфері.

Загальні принципи гастрольної діяльності викладені у Додатку IV до Колективного договору⁵⁰ (далі – Додаток). Відповідно до зазначеного Додатку під терміном «гастролі» розуміється поїздка артистів, технічного та адміністративного персоналу з метою забезпечення публічного виступу будь-яким підприємцем у сфері виконавського мистецтва, який виробляє або розповсюджує одну або декілька вистав на території Франції, за кордоном, незалежно від тривалості перебування та місця виступу, за умови, що в ній бере участь принаймні один артист. Водночас вистави вважаються гастролями, якщо метою поїздки є проведення підприємцями у сфері виконавського мистецтва окремих та / або послідовних публічних виступів в одному або декількох різних місцях, яка вимагає перебування артистів і технічного та адміністративного персоналу «поза домом». Відповідно до Додатку регламентується діяльність

⁴³ Code du travail. Section 1 : Activité d'entrepreneur de spectacles vivants (Articles L7122-1 à L7122-18). URL: https://www.legifrance.gouv.fr/codes/section_lc/LEGITEXT000006072050/LEGISCTA000006178235/#LEGISCTA000006178235

⁴⁴ Article L7122-1. Code du travail. URL: https://www.legifrance.gouv.fr/codes/article_lc/LEGIARTI000006904562

⁴⁵ Article L7122-2. Code du travail. URL: https://www.legifrance.gouv.fr/codes/article_lc/LEGIARTI000006904563

⁴⁶ Code général des impôts. URL: https://www.legifrance.gouv.fr/codes/texte_lc/LEGITEXT000006069577/2024-04-07/

⁴⁷ Code des relations entre le public et l'administration. URL: https://www.legifrance.gouv.fr/codes/texte_lc/LEGITEXT000031366350

⁴⁸ Code des relations entre le public et l'administration. URL: https://www.legifrance.gouv.fr/codes/texte_lc/LEGITEXT000031366350

⁴⁹ Convention collective nationale des entreprises du secteur privé du spectacle vivant du 3 février 2012. URL: https://www.legifrance.gouv.fr/conv_coll/id/KALICONT000028157262

⁵⁰ Convention collective nationale des entreprises du secteur privé du spectacle vivant du 3 février 2012 - Textes Attachés – Annexe IV : Producteurs ou diffuseurs de spectacles en tournée (spectacles dramatiques, lyriques, chorégraphiques, de musique classique, chansons, variétés, jazz, musiques actuelles, spectacles de cabaret avec ou sans revue, à l'exception des cirques et des bals) et clauses générales de la convention collective visant les déplacements. URL: https://www.legifrance.gouv.fr/conv_coll/id/KALITEXT000028157816/

підприємців у сфері виконавського мистецтва, які створюють, виробляють або транслюють гастрольні шоу на майданчиках для публічних виступів, розташованих на території Франції чи за кордоном, у тому числі гастрольні шоу, зокрема щодо: особливостей гастрольно-виконавської діяльності, які впливають на укладання контрактів (гастрольний календар, випробувальний термін тощо); організації роботи; максимальної тривалості робочого тижня; щотижневого відпочинку, щоденної тривалості роботи; мінімального розміру заробітної плати та надбавок до неї артистам (по категоріям таких артистів), технічному персоналу (прийнятих на роботу на безстроковій або строковій основі); мінімального розміру допомоги на одяг (сценічні костюми) деяким категоріям артистів; мінімального розміру компенсацій за перевезення великогабаритних інструментів або великогабаритного професійного обладнання тощо.

Діяльність у сфері виконавського мистецтва передбачає отримання відповідної ліцензії на здійснення такої діяльності. Діяльність підприємців у сфері виконавського мистецтва не потребує отримання ліцензії, якщо вони: є громадянами європейських держав та мають документ з еквівалентною силою, виданий в одній із цих держав на порівняних умовах⁵¹; здійснюють відповідну діяльність у межах річної максимальної кількості виступів (не більше шести виступів на рік); не експлуатують майданчиків для публічних виступів, виробництва або трансляції виступів; є волонтерами-аматорами, які час від часу звертаються до послуг одного або кількох оплачуваних артистів⁵². Законодавство Франції визначає три види ліцензій, які необхідно отримати для проведення діяльності у сфері виконавського мистецтва: перший вид – оператори концертних майданчиків, обладнаних для публічних виступів, які фактично їх експлуатують (несуть відповідальність за їх утримання та розвиток); другий вид – продюсери шоу або гастрольних підрядників, які несуть відповідальність за шоу і, зокрема, є роботодавцями артистів (обирають, ставлять вистави, координують необхідні людські, фінансові, технічні, мистецькі ресурси, несуть відповідальність за них); третій вид – промоутери шоу, які за контрактом несуть відповідальність за прийом публіки, продаж квитків та безпеку шоу, а також для гастрольних підрядників, які зобов'язуються за договором з роботодавцями артистів забезпечувати виступи артистів⁵³. Для здійснення кожного виду діяльності необхідно отримати ліцензію.

З 2019 року запроваджена спрощена система отримання ліцензій підприємцями у сфері виконавського мистецтва шляхом попереднього декларування такої діяльності. Для отримання відповідної ліцензії підприємець у сфері виконавського мистецтва за місяць до початку видовищного заходу здійснює реєстрацію на Національній платформі підприємців у сфері

⁵¹	Article	L7122-5	Code	du	travail.	URL:
						https://www.legifrance.gouv.fr/codes/article_lc/LEGIARTI000038723883
⁵²	Article	L7122-19	Code	du	travail.	URL:
						https://www.legifrance.gouv.fr/codes/article_lc/LEGIARTI000038723957
⁵³	Article	D7122-1	Code	du	travail.	URL:
						https://www.legifrance.gouv.fr/codes/article_lc/LEGIARTI000039159654

виконавського мистецтва⁵⁴ (адміністратор – Міністерство культури Франції⁵⁵) і направляє онлайн-декларацію (онлайн-форма декларації заповнюється на платформі). Квитанція, отримана підприємцем розважальних програм за подану декларацію, є еквівалентом ліцензії⁵⁶ (набирає чинності через 30 днів у разі прийняття позитивного рішення за результатами перевірки декларації на відповідність вимогам законодавства Регіональним управлінням з питань культури (DRAC) за місцезнаходженням такого підприємця). Ліцензія дійсна протягом п'яти років⁵⁷. Підприємець у сфері виконавського мистецтва має можливість перевірити статус ліцензії в особистому кабінеті на Національній платформі підприємців у сфері виконавського мистецтва: якщо ліцензія дійсна – здійснення професійної діяльності є законним; якщо не дійсна – здійснення професійної діяльності заборонено (такий статус надається у випадку, якщо строк дії ліцензії закінчився або у видачі ліцензії було відмовлено). Протягом обробки декларації діяльність підприємця у сфері виконавського мистецтва заборонена. Компетентний адміністративний орган може припинити дію ліцензії у разі невиконання підприємцем зобов'язань щодо трудового законодавства, соціального забезпечення, захисту авторських прав та безпеки місць виступу. Поновлення ліцензії здійснюється за умови підтвердження виконання зобов'язань. За здійснення підприємцем у сфері виконавського мистецтва діяльності без дійсної ліцензії або за невиконання ним зобов'язань, призначається адміністративний штраф у максимальній сумі 1500 євро для фізичної особи і у сумі в 7500 євро – для юридичної особи або приймається рішення про призупинення діяльності такої юридичної особи щонайбільше на 1 рік⁵⁸.

Окрім того, Міністерством культури з метою моніторингу діяльності у сфері виконавського мистецтва та вимірювання її впливу на державну політику у цій сфері, створена інформаційна система BILletterie(SIBIL)⁵⁹ для обов'язкової та централізованої звітності щодо даних про продаж квитків, загальний дохід від продажу квитків та відвідуваність видовищних заходів⁶⁰. Дані передаються підприємцями у сфері виконавського мистецтва щоквартально до десятого числа першого місяця наступного за звітним кварталом. За порушення зазначених

⁵⁴ Déclarations des entrepreneurs de spectacles vivants. URL: <https://data.culture.gouv.fr/explore/dataset/declarations-des-entrepreneurs-de-spectacles-vivants/?disjunctive.region&disjunctive.departement>

⁵⁵ Ministère de la Culture. URL: <https://www.culture.gouv.fr/>

⁵⁶ Article L7122-3 Code du travail. URL: https://www.legifrance.gouv.fr/codes/article_lc/LEGIARTI000038723890

⁵⁷ Article R7122-5 Code du travail. URL: https://www.legifrance.gouv.fr/codes/article_lc/LEGIARTI000039159624

⁵⁸ Article L7122-16 Code du travail. URL: https://www.legifrance.gouv.fr/codes/article_lc/LEGIARTI000038723946

⁵⁹ SIBIL Système d'Information BILletterie. URL: https://www.legifrance.gouv.fr/codes/article_lc/LEGIARTI000038723946

⁶⁰ Article 48. LOI n° 2016-925 du 7 juillet 2016 relative à la liberté de la création, à l'architecture et au patrimoine (1). URL: https://www.legifrance.gouv.fr/loda/article_lc/LEGIARTI000038723973

вимог, підприємець сплачує штраф, сума якого зараховується до Державного бюджету Франції⁶¹.

У разі проведення масштабних видовищних заходів орган місцевого самоврядування за результатами аналізу плану такого заходу може прийняти рішення про залучення поліції або жандармерії для охорони території, прилеглої до місця проведення заходу. Витрати, пов'язані із залученням сил правопорядку стягуються з підприємця – організатора видовищного заходу. Також організатор видовищного заходу несе відповідальність за безпеку в радіусі 50 метрів від входу до приміщення, у якому відбувається видовищний захід і за ризики, пов'язані із шумом і посиленими звуками. Підприємці у сфері виконавського мистецтва зобов'язані дотримуватися встановлених шумових стандартів: не перевищувати в будь-який час і в будь-якому місці, доступному для громадськості, безперервний еквівалентний рівень звукового тиску 102 децибелі за шкалою А протягом 15 хвилин і 118 децибелів за шкалою С протягом 15 хвилин; якщо ці дії, пов'язані з трансляцією посиленних звуків, спеціально призначені для дітей віком до шести років, ці рівні звукового тиску не повинні перевищувати 94 децибелі за шкалою А протягом 15 хвилин і 104 децибелі за шкалою С протягом 15 хвилин⁶².

Підприємці у сфері виконавського мистецтва (незалежно від організаційно-правової форми), які підлягають оподаткуванню, можуть скористатися податковим кредитом для витрат на створення, використання та оцифрування театральних, драматичних чи циркових вистав. Податковий кредит відповідає сумі, яка є від'ємною від суми сплачених податків⁶³. Виконавці або підприємці у сфері виконавського мистецтва – нерезиденти, які сплатили податок з доходу в іншій державі, у разі наявності двосторонньої податкової угоди про усунення подвійного оподаткування між державами, отримують фінансову компенсацію у формі податкового кредиту або звільняються від податку.

Висновки.

У державах, досвід яких досліджувався, відсутні спеціальні закони, що регулюють відносини у сфері гастрольної діяльності. Як свідчить зарубіжний досвід, регулювання відносин у сфері гастрольної діяльності є комбінованим і диференційованим, базується на нормах законодавчих актів, що регулюють відносини у різних сферах.

Пропонуємо основні галузі законодавства, які регулюють відносини під час здійснення гастрольної діяльності, але цей перелік не виключає застосування й інших законодавчих норм, які здійснюють регулювання.

⁶¹ Décret n° 2017-926 du 9 mai 2017 relatif à la transmission de données relatives aux spectacles organisés par les entrepreneurs de spectacles vivants. URL: <https://www.legifrance.gouv.fr/loda/id/JORFTEXT000034640081/2024-04-08/>

⁶² Article R1336-1. Code de la santé publique. URL: https://www.legifrance.gouv.fr/codes/article_lc/LEGIARTI000035425898

⁶³ Article 220 sexdecies. Code général des impôts. URL: https://www.legifrance.gouv.fr/codes/article_lc/LEGIARTI000042821276



Термінологія у досліджуваній сфері має певні особливості, наприклад, дефініції «гастрольна діяльність», «гастрольний захід», «гастролер», «організатор гастрольних заходів», які визначені законодавством України і є усталеними, не є притаманними для законодавства держав, що досліджувалися. Натомість використовується така термінологія: «оператор або промоутер концертного майданчика, театральний продюсер або оператор організації живого виконавського мистецтва», «суб'єкт індустрії розваг», «розважальний продукт», «виконавське мистецтво», «підприємець у сфері виконавського мистецтва», «виконавець», «концертна діяльність», «концертний захід», «розважальний захід» тощо.

Видовищні заходи, у тому числі під час здійснення гастрольної діяльності, проводяться, як правило, на комерційній основі і пов'язані з отриманням прибутку. Під час розробки політики регулювання проведення видовищних заходів значна увага приділяється гарантуванню публічних свобод, визнаних конституціями відповідних держав, враховується необхідність уникнення

непотрібних і непропорційних перешкод приватній ініціативі, за винятком обмежень, які можуть бути встановлені у зв'язку з необхідністю гарантування безпеки громадян.

Під час формування державної політики межі державного втручання є пропорційними і відповідають виключно суспільним інтересам (національна безпека, безпека людей і власності, санітарні норми, комфорт відвідувачів), захист яких обґрунтовує необхідність і переваги державного регулювання такої діяльності, яке не повинно зачіпати професійних інтересів суб'єктів цієї сфери. Вбачається встановлення базових вимог щодо безпеки задля забезпечення єдиного послідовного загальнодержавного підходу до проведення будь-якого видовищного заходу, у тому числі під час гастрольної діяльності.

Невід'ємною частиною процесу організації та проведення видовищних заходів є підготовка плану заходу, який має включати управління щодо уникнення ризиків, наприклад пов'язаних із заподіянням будь-якої фізичної, екологічної шкоди; виникненням негативної репутації заходу; зменшенням доходу від заходу тощо.

З метою підтримки видовищної діяльності відповідно до законодавства встановлюються спеціальні правила щодо оподаткування, зокрема: звільнення від податку (якщо йдеться про державне фінансування або проведення видовищних заходів з благодійною метою); уникнення подвійного оподаткування для артистів-нерезидентів (як правило регулюється двосторонніми угодами про уникнення подвійного оподаткування між державами).

Корисним для України може бути досвід Франції щодо створення державних баз даних ліцензованих організаторів видовищних заходів, у тому числі організаторів гастрольної діяльності, а також інших інформаційних ресурсів. Створення подібних інформаційних ресурсів слугуватиме інструментом для: запобігання недобросовісної ділової практики (наприклад, не дотримання організаторами трудового, соціального законодавства тощо); недобросовісних методів конкуренції (наприклад, недотримання прав інтелектуальної власності); отримання достовірної інформації щодо масштабів та рентабельності гастрольної діяльності як в межах держави, так і за кордоном; здійснення моніторингу для подальшого прогнозування, корегування і реалізації державної політики у цій сфері.

*Дослідницька служба
Верховної Ради України*

** Цей документ підготовлений Дослідницькою службою Верховної Ради України як довідковий інформаційно-аналітичний матеріал. Інформація та позиції, викладені в документі, не є офіційною позицією Верховної Ради України, її органів або посадових осіб. Цей документ може бути цитований, відтворений та перекладений для некомерційних цілей за умови відповідного посилання на джерело.*